

Sygn. akt : II AKa 395/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2010 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Małgorzata Niementowska
Sędziowie	SSA Waldemar Szmidt SSA Mirosław Ziaja (spr.)
Protokolant	Agnieszka Przewoźnik

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Andrzeja Jużkowa

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2010 r. sprawy

skazanego **M. N. - P.** s. L. i M., ur. (...) w R.

- w przedmiocie wydania wyroku łącznego -

na skutek apelacji prokuratora i obrońcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 28 lipca 2010 r.

sygn. akt. II K 27/10

1. na podstawie art. 575§1 kpk a contrario w zw. z art. 439§1 pkt 8 kpk i art. 17§1 pkt 7 kpk w zw. z art. 437§2 kpk uchyła zaskarżony wyrok i umarza postępowanie,
2. zasądza od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Częstochowie) na rzecz adw. J. S. - Kancelaria Adwokacka w C. kwotę 146,40 (sto czterdzieści sześć 40/100) zł w tym 22 % VAT tytułem nieopłaconych kosztów obrony z urzędu udzielonej skazanemu w postępowaniu odwoławczym,
3. kosztami sądowymi postępowania odwoławczego, obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 395/10

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 28 lipca 2010 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie połączył skazanemu M. N.-P.kary pozbawienia wolności oraz kary grzywny orzeczone wyrokiem Sądu Rejonowego w Z., sygn. akt (...)oraz wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w C.sygn. akt (...)w punktach I i II za przestępstwa z art. 148 § 1 d.k.k. w zw. z art. 210 § 2 d.k.k. przy zastosowaniu art. 10 § 2 d.k.k. i orzekł karę łączną w wymiarze 25 lat pozbawienia wolności i karę łączną grzywny w wymiarze

100 złotych. Nadto w punkcie 2 opisywanego wyroku sąd połączył skazanemu kary pozbawienia wolności oraz kary grzywny orzeczone wyrokiem Sądu Rejonowego w C., sygn. akt (...) oraz Sądu Wojewódzkiego w C., sygn. akt (...) w punkcie III za czyn z art. 208 d.k.k. w zw. z art. 60 § 1 d.k.k.

i orzekł karę łączną pozbawienia wolności w wymiarze 4 lat oraz karę łączną grzywny w wymiarze 100 złotych.

Opisywanym wyrokiem sąd stwierdził również, że wyroki podlegające połączeniu ulegają osobnemu wykonaniu w zakresie nie objętym wyrokiem łącznym oraz że utracił moc wyrok łączny Sądu Wojewódzkiego w Częstochowie z dnia 24 sierpnia 1992 roku, sygn. akt (...). W części dotyczącej objęcia wyrokiem łącznym kar wymierzonych skazanemu wyrokami Sądu Wojewódzkiego

w C. z dnia 13 listopada 1990 roku, sygn. akt (...) i Sądu Rejonowego w R. z dnia 11 lipca 1994 roku, sygn. akt (...) sąd postępowanie umorzył.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca skazanego, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego oraz obrazę przepisów postępowania, mogącą mieć wpływ na treść orzeczenia:

1. wadliwą interpretację przez sąd treści i celu wniosku skazanego z dnia 15 lutego 2010 roku, tj. naruszenie art. 118 i 366 § 1 k.p.k. – także w wyniku wadliwej decyzji o zaniechaniu sprowadzenia skazanego na rozprawę celem jednoznacznego ustalenia treści wniosku, a także nieprawidłowego zawiadomienia skazanego o rozprawie i przez to przyjęcie, że skazany złożył wniosek o wydanie wyroku łącznego pomimo braku jednoznacznych ku temu podstaw. Ponadto nieprawidłowe zawiadomienie skazanego o rozprawie (brak takiego zawiadomienia) uniemożliwiło skazanemu złożenie wniosku

o doprowadzenie na rozprawę, ocenę przez sąd takiego żądania i pozbawiło go prawa do obrony, w tym do składania oświadczeń i wyjaśnień (naruszenie art. 42 konstytucji);

2. rozpoznanie sprawy przez sąd w niewłaściwym składzie, tj. naruszenie art. 28 § 4 w zw. z art. 574 k.p.k.;

3. orzeczenie kary łącznej (wydanie wyroku łącznego) pomimo braku ku temu warunków, tj. naruszenie art. 572 k.p.k., w szczególności z następujących powodów:

a) w sprawie zachodziła powaga rzeczy osądzonej, doszło zatem do naruszenia art. 439 § 1 pkt 8 i art. 17 ust. 1 pkt 7 k.p.k., zwłaszcza z uwagi na fakt, że ostatnio orzekający w sprawie o wydanie wyroku łącznego Sąd Okręgowy w C. w sprawie (...) dysponował zarówno możliwością, jak i powinnością dostępu do akt wszystkich spraw dotyczących skazanego. Stan faktyczny od czasu orzekania przez Sąd Okręgowy w C. w sprawie (...) nie uległ zmianie, a jeśli już to wyłącznie na korzyść skazanego – gdyż doszło do zlikwidowania akt w sądzie w Z., które to akta, a już z całą pewnością oryginał wyroku, są niezbędne do przyjęcia, że wyrok tego sądu z dnia 5 sierpnia 1985 roku, sygn. akt (...) miałby wyznaczać pierwszą sekwencję skazań;

b) Sąd Okręgowy orzekł karę łączną w wyroku łącznym mimo braku dysponowanie i bez zapoznania się z oryginałem akt sprawy Sądu Rejonowego w Z.(...), w tym zwłaszcza bez zapoznania się z oryginałem wyroku w tej sprawie, doszło zatem do naruszenia art. 366 § 1 k.p.k. i art. 5 § 2 k.p.k.;

c) nastąpiło przedawnienie karalności za przestępstwa w sprawach: SR w Z., (...), SR w C., (...), SW

d) w C.(...)(w punkcie III) oraz SR w R.(...) – więc czyny te nie mogły być brane pod uwagę przy orzekaniu kary łącznej, natomiast czyny z wyroków (...) i (...) objęto już wyrokiem łącznym SW w C. (...)(w tym także przedawniony już obecnie czyn z punktu III wyroku (...)), a więc

w tym zakresie zachodziła powaga rzeczy osądzonej.

2. orzeczenie nowej kary łącznej (wydanie nowego wyroku łącznego) pomimo braku potrzeby orzekania nowej kary łącznej (wydawania nowego wyroku łącznego), tj. naruszenie art. 575 § 1 k.p.k.;

3. sąd dokonał wadliwego zaliczenia odbytych przez skazanego kar pozbawienia wolności na poczet kar wymienionych w wyroku łącznym.

Stawiając tak opisane zarzuty obrońca skazanego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie złożył również prokurator zaskarżając orzeczenie w całości na korzyść skazanego i zarzucając mu obrazę przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 575 k.p.k., polegającą na niezasadnym wydaniu wyroku łącznego obejmującego wyroki objęte wcześniej prawomocnym wyrokiem łącznym Sądu Wojewódzkiego w C. z dnia

24 sierpnia 1992 roku, sygn. akt (...), w następstwie bezpodstawnego uznania, że w sprawie zachodzi potrzeba wydania nowego wyroku łącznego. Stawiając tak opisany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku łącznego i umorzenie postępowania, na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

Rację ma zarówno prokurator, jak i obrońca skazanego, w zakresie, w jakim zarzucają, iż zaskarżony wyrok obciążony jest uchybieniem o charakterze bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., aczkolwiek nie można podzielić wszystkich przytoczonych przez skarżących, na poparcie swych twierdzeń, argumentów. Słusznie obrońca skazanego zarzuca również sądowi, iż dopuścił się naruszenia art. 575 § 1 k.p.k.

Uzasadniając zaskarżone rozstrzygnięcie sąd I instancji wskazał, że pomimo, iż wobec skazanego był już wydany wyrok łączny, to w niniejszej sprawie nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, albowiem Sąd Wojewódzki w C. w sprawie (...) oraz Sąd Okręgowy w C. w sprawie (...), badając sytuację skazanego i ustalając wyroki podlegające łączeniu, prowadziły postępowanie jedynie odnośnie wyroków jednostkowych wskazanych we wnioskach składanych przez M. N.– P.. Tym samym sąd a quo uznał, choć wprost tego nie wypowiedział, że w niniejszej sprawie spełnione zostały warunki do zastosowania art. 575 § 1 k.p.k.

Przekonanie to nie jest słuszne. Tutejszy sąd stoi na stanowisku, które w ostatnim czasie zaprezentował w niepublikowanym wyroku z dnia 28 października 2010 roku, a które nawiązuje do poglądów wyrażonych w doktrynie w dostępnych komentarzach do kodeksu postępowania karnego (por. chociażby L. Paprzycki,

T. Grzegorzcyk), mianowicie, iż art. 575 § 1 k.p.k. dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy po wydaniu wyroku łącznego zapadnie kolejny wyrok obejmujący karę, która podlega połączeniu w myśl art. 85 k.k. W przedmiotowej sprawie z taką sytuacją nie mamy do czynienia, albowiem wyrok Sądu Rejonowego w Z. z dnia 5 sierpnia 1985 roku, sygn. akt (...) istniał tak w chwili wydawania wyroku przez Sąd Okręgowy w C. z dnia 28 grudnia 2005 roku, w sprawie (...), jak i w dniu wydawania wyroku łącznego przez Sąd Wojewódzki w C. z dnia 24 sierpnia 1992 roku, w sprawie (...). Co więcej Sąd Okręgowy

w C. w sprawie (...) dysponował kartą karną skazanego (k. 26 tychże akt), a zatem był w posiadaniu informacji, że wobec M. N.– P., oprócz wskazanych w jego wniosku wyroków zapadł również wyrok Sądu Rejonowego w Z.. Skoro tak, to w chwili obecnej nie można naprawiać błędów popełnionych przez sądy, które mając obowiązek z urzędu uzyskać dane o wszystkich wyrokach zapadłych wobec skazanego i zbadać, czy zachodzą przesłanki do ich połączenia, tego nie uczyniły. Jak słusznie zauważył Sąd Apelacyjny w Lublinie wydanie kolejnego wyroku łącznego nigdy nie może służyć „naprawieniu” sytuacji prawnej. Wyrokowi łącznemu bezspornie przysługuje cecha prawomocności. Traci on moc tylko wtedy, gdy ujawni się potrzeba wydania kolejnego wyroku łącznego, a więc gdy ujawni się skazanie, które podlega połączeniu z karami już objętymi wyrokiem łącznym – z chwilą wydania nowego wyroku łącznego (art. 575

§ 1 k.p.k.), albo w razie uchylecia lub zmiany jednego z wyroków, z których kary wyrokiem łącznym zostały objęte (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11 maja 2009 roku, sygn. akt II AKa 58/09).

Podsumowując, należało stwierdzić, iż w niniejszej sprawie nie zaistniały przesłanki, o których mowa w art. 575 § 1 k.p.k., rodzące potrzebę wydania nowego wyroku łącznego, a tym samym rozwiązania węzła kary łącznej, orzeczonej wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w C.z dnia 24 sierpnia 1992 roku, sygn. akt (...).

W pozostałym zakresie – to jest odnośnie wyroków Sądu Wojewódzkiego w C.z dnia 13 listopada 1990 roku, sygn. akt (...)i z dnia 20 grudnia 1991 roku, sygn. akt (...), Sądu Rejonowego w R.z dnia 11 lipca 1994 roku, sygn. akt(...)oraz Sądu Rejonowego w C. z dnia 22 września 1987 roku, sygn. akt (...), postępowanie jest natomiast dotknięte powagą rzeczy osądzonej, gdyż pierwsze dwa były przedmiotem badania przez Sąd Wojewódzki w C.w sprawie (...)natomiast co do wszystkich wypowiedział się Sąd Okręgowy w C.w sprawie (...)uznając, że nie ma podstaw do ich połączenia i umarzając postępowanie.

Prawomocne zakończenie postępowania o wydanie wyroku łącznego obejmującego kary orzeczone prawomocnymi wyrokami stanowi - przy braku podstaw do zastosowania art. 575 k.p.k. - negatywną przesłankę procesową w postaci stanu rzeczy osądzonej (res iudicata) i wyklucza ponowne rozstrzygnięcie o połączeniu tych kar, winno zatem skutkować umorzeniem w tej części postępowania karnego, zgodnie z nakazem określonym w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 czerwca 2005 roku, sygn. akt III KK 70/2005).

Tym samym należało podzielić zarzuty prokuratora oraz obrońcy skazanego i dojść do przekonania, że sąd I instancji dopuścił się obrazy art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. i art. 575 § 1 k.p.k., albowiem wydał wyrok łączny, pomimo, że postępowanie o wydanie wyroku łącznego co do tej samej osoby i tych samych wyroków zostało już prawomocnie zakończone. Uchybienie to stanowi bezwzględna przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., skutkującą wydaniem orzeczenia o charakterze kasatoryjnym. Jednocześnie z uwagi na zaistnienie ujemnej przesłanki procesowej, w postaci powagi rzeczy osądzonej, obligującej sąd do uchylecia zaskarżonego orzeczenia, niezależnie od etapu na jakim się znajduje, należało postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego wobec skazanego M. N. – P. umorzyć, po uprzednim orzeczeniu o charakterze kasatoryjnym.

Zgodnie z art. 436 k.p.k. sąd ograniczył rozpoznanie apelacji obrońcy skazanego tylko do zarzutu z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., albowiem rozpoznanie w tym zakresie było wystarczające do wydania orzeczenia. W tej sytuacji rozpoznawanie pozostałych zarzutów było bezprzedmiotowe.

Na marginesie należy jedynie odnieść się do dwóch kwestii. Przede wszystkim należy zauważyć, iż nie ma natomiast racji obrońca skazanego zarzucając, iż sąd rozpoznał sprawę w niewłaściwym składzie. Tutejszy Sąd w pełni podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 marca 2007 roku, w sprawie V KK 4/07, a mianowicie, iż w sprawie o wydanie wyroku łącznego, w wypadku zbiegu dwóch lub więcej kar 25 lat pozbawienia wolności, sąd okręgowy orzeka w składzie jednego sędziego (art. 28 § 1 k.p.k.), to jest w podstawowym składzie przewidzianym dla rozpoznawania spraw, ewentualnie w składzie trzech sędziów (art. 28 § 3 k.p.k.). Wprawdzie opisywane orzeczenie zapadło na gruncie art. 28 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją z dnia 28 lipca 2007 roku, który to przepis przewidywał, iż sąd na rozprawie orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, niemniej jednak lektura uzasadnienia prowadzi do wniosku, że teza ta w żaden sposób nie została zdezaktualizowana. W motywach wydanego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał bowiem, iż postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego, unormowane w rozdziale 60 Kodeksu postępowania karnego (art. 569-577), charakteryzuje się daleko posuniętą specyfiką, wynikającą przede wszystkim

z ograniczonego przedmiotu i zakresu orzekania, zaś regulujące je przepisy nie normują kwestii składu sądu. Wobec powyższego należy sięgnąć do art. 574 k.p.k., który stanowi, iż w kwestiach nieuregulowanych przepisami dotyczącymi postępowania o wydanie wyroku łącznego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu zwyczajnym przed sądem pierwszej instancji. Nakaz odpowiedniego stosowania tych przepisów nie oznacza jednak, że zawsze należy stosować je wprost w postępowaniu o wyrok łączny.

W przedmiotowej sprawie obrońca skazanego podniósł, iż sąd winien rozpoznać sprawę w składzie przewidzianym w art. 28 § 4 k.p.k., gdyż wobec skazanego łączył kary, za które mógł orzec nawet karę dożywotniego pozbawienia wolności. Stanowisko to nie jest trafne. Przywołany przepis stanowi, że w sprawach „o przestępstwa”, za które ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników. Jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku brzmienie przepisu art. 28 § 4 k.p.k. (poprzednio art. 28 § 3 k.p.k.) nie pozostawia wątpliwości, że formułując go ustawodawca miał na uwadze postępowanie zwyczajne, w którym orzeka się o zarówno o winie oskarżonego, jak i karze za popełnienie zarzuczonego, a następnie przypisanego przestępstwa. W tej sytuacji szczególnie, bo odbiegający od zasady określonej w art. 28 § 1 k.p.k., skład sądu, powiązany jest z zagrożeniem ustawowym za popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem oskarżenia. Unormowanie to nie może natomiast odnosić się wprost do postępowania w sprawach o wydanie wyroku łącznego, bo jego przedmiotem nie jest już kwestia zawinienia oskarżonego, a dolne i górne granice zagrożenia ustawowego za zarzucone przestępstwo nie decydują o wymiarze kary łącznej. Przed wszczęciem postępowania o wydanie wyroku łącznego orzeczenia co do winy i kary za poszczególne przestępstwa są już prawomocne. Celem natomiast postępowania o wydanie wyroku łącznego jest sprawdzenie, czy przestępstwa, za które prawomocnie skazano oskarżonego, pozostają w zbiegu realnym w rozumieniu art. 85 k.k., a jeśli tak - wymierzenie kary łącznej (ew. kar łącznych) i w razie potrzeby, także środków karnych w ujęciu łącznym, według zasad określonych w art. 86-90 k.k. Tym samym Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że przepis art. 28 § 4 k.p.k. (poprzednio art. 28 § 3 k.p.k.), określający szczególnie skład sądu w postępowaniu zwyczajnym, nie znajduje zastosowania w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego, które przebiega w zupełnie innych uwarunkowaniach procesowych i materialno-prawnych, niż wskazane w hipotezie tego przepisu.

Tym samym de lege lata uznać należało, iż sąd I instancji orzekając w przedmiocie wydania wyroku łącznego czyni to każdorazowo w składzie 1 sędziego, nawet wobec możliwości orzeczenia kary dożywotniego pozbawienia wolności stosownie do uregulowania wynikającego z przepisu art. 88 kk, a co zatem idzie nie ma tu zastosowania przepis art. 28§4 kpk.

Sąd odwoławczy w pełni podziela to stanowisko i przyjmuje za własne. W konsekwencji należało stwierdzić, iż sąd I instancji rozpoznał sprawę we właściwym składzie, a zatem nie doszło do zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Drugą z kwestii, która wymagała zajęcia stanowiska przez sąd odwoławczy jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy wydanie wyroku łącznego może pogorszyć sytuację skazanego. W przedmiotowej sprawie zagadnienie to ma olbrzymie znaczenie, gdyż sąd I instancji, rozwiązując wyrok łączny Sądu Wojewódzkiego w C., sygn. akt (...)i łącząc wyroki skazujące M. N.- P. w sposób opisany w punktach I i II zaskarżonego wyroku pogorszył sytuację skazanego w bardzo znaczący sposób. Stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie nie jest jednolite. Wprawdzie w nowszych judykatach dominuje pogląd dopuszczający możliwość pogorszenia sytuacji skazanego, zwłaszcza, gdy tak jak w przedmiotowej sprawie, sąd łączy wyroki zawierające już kary łączne (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2008 roku, sygn. akt IV KK 113/08 oraz z dnia 1 marca 2007 roku, sygn. akt V KK 4/07), niemniej jednak w innych orzeczeniach Sąd Najwyższy zajmował stanowisko przeciwne (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 roku, sygn. akt IV KK 45/08 oraz z dnia

4 listopada 2003 roku, sygn. akt V KK 233/03). Za niedopuszczalnością pogarszania sytuacji skazanego przy wydawaniu wyroku łącznego opowiadają się również niektórzy komentatorzy (Z. Gostyński. (red.) KPK. Komentarz, Warszawa 1998, t. II, s. 823; J. Grajewski, L. Paprzycki, M. Płachta: KPK. Komentarz, Kraków 2003, t. II, s. 420; P. Hofmański (red.) KPK. Komentarz, Warszawa 1999, t. II, s. 975), jak również tutaj. Sąd we wcześniejszych orzeczeniach (zob. np. wyrok tutaj. Sądu z dnia 10 stycznia 2008 roku, sygn. akt II AKa 456/07).

Sąd Apelacyjny w Katowicach, w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę w pełni aprobuje drugi z opisanych poglądów, a mianowicie, iż orzeczenie kary łącznej (także w wyroku łącznym), nie może pociągać skutków mniej korzystnych od tych, jakie pociągałoby dla skazanego oddzielne wykonanie kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa. W sytuacji zatem, gdy jak w przypadku skazanego wydanie wyroku łącznego wymagałoby rozwiązania wcześniej orzeczonej kary łącznej, a konkurencyjne połączenie kar nie byłoby dla skazanego korzystniejsze, to rozwiązanie tej kary i wydanie wyroku łącznego z zastosowaniem innego połączenia kar (na bazie innego zbiegu przestępstw) jest niedopuszczalne.

Mając w polu widzenia powyższe argumenty, orzeczono, jak w części dyspozytywnej.